

30.1.2025

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö lausuntopyyntö asiassa VN/14219/2024

Valtiovarainministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi maakaasun ja nesteytetyn maakaasun maahantuonnin väliaikaisesta rajoittamisesta Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjän tasavallasta sekä laiksi maakaasumarkkinalain muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi maakaasun ja nesteytetyn maakaasun maahantuonnin väliaikaisesta rajoittamisesta Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjän tasavallasta sekä laiksi maakaasumarkkinalain muuttamisesta.

Yleistä

Esityksen mukaan sen tavoitteena on suojella Suomen keskeisiä turvallisuusintressejä rajoittamalla Venäjän ja Valko-Venäjän maakaasun ja nesteytetyn maakaasun kaupasta saamia verotuloja Suomen markkinoiden osalta ja siten niiden kykyä rahoittaa sotilaallisten kyvykkyyksiensä ylläpitoa ja laajentamista sekä sodankäyntiä Ukrainassa. Lisäksi esityksellä pyritäisiin suojaamaan Suomea Venäjän hybridivaikuttamiselta. Esityksellä tavoitellaan myös energian parempaa toimitusvarmuutta.

Ehdotettavalla väliaikaisella lailla rajoitettaisiin maakaasun ja nesteytetyn maakaasun toimituksia Suomen maakaasuverkkoon siihen liitettyjen yhdysputkien tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen kautta, jos maakaasu tai nesteytetty maakaasu tulee Venäjältä tai Valko-Venäjältä. Rajoituksen piirissä olisi Venäjältä tai Valko-Venäjältä alkuperäisin oleva tai sen kautta suoraan tai epäsuoraan Suomeen toimitettu maakaasu tai nesteytetty maakaasu silloin, kun toimitus perustuisi lain voimaantumisen jälkeen tehtyihin toimitussopimuksiin. Käytännössä tarkoitus on väliaikaisesti estää uusiin toimitussopimuksiin perustuvat, Venäjältä tai Valko-Venäjältä alkuperältään tai Venäjän tai Valko-Venäjän kautta kuljetetut maakaasun tai nesteytetyn maakaasun toimitukset Suomeen maakaasuverkon tai siihen liitettyjen LNG-terminaalien kautta.

Samalla muutettaisiin maakaasumarkkinalakia siten, että Suomen ja kolmannen maan välinen Suomen maakaasuverkkoon liitetty yhdysputki voitaisiin

määräajaksi sulkea, jos se on perustellusti tarpeen sellaisen maakaasuverkkoon tai sen osaan kohdistuvan uhan, toiminnan tai tapahtuman estämiseksi, joka voi estää maakaasuverkon tai sen osan teknisen toimivuuden tai olennaisesti häiritä sitä taikka aiheuttaa muuta merkittävää tai laajasti vaikuttavaa omaisuusvahinkoa tai tavanomaiseen käyttöön nähden poikkeavaa vaaraa ihmisten hengelle tai terveydelle.

Valtiovarainministeriö pitää esityksen edellä mainittuja yleisiä tavoitteita ja ehdotettua maakaasun ja nesteytetyn maakaasun maahantuonnin väliaikaista rajoittamista Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjän tasavallasta kannatettavana nykyisessä haasteellisessa ja epävakaassa turvallisuusympäristössä. Myös ehdotettu maakaasumarkkinalain muutos on tässä mielessä kannatettava.

Tullin rooli lain valvontaviranomaisena

Valtiovarainministeriön keskeinen huomio liittyy esityksessä ehdotetun maakaasun ja nesteytetyn maakaasun maahantuonnin valvontaan ja sen käytännön järjestämiseen ja Tullin nimeämiseen valvontaviranomaiseksi. Valtiovarainministeriö pitää ehdotettua valvontamallia ja siihen liittyvää vastuunjakoa käytännössä ongelmallisena ja epäselvänä.

Valtiovarainministeriö huomauttaa, että vaikka esityksessä on arvioitu Tullille lankeavien maahantuonnin laillisuuden ratkaisutehtävien jäävän vähäiseksi, niin esitys kuitenkin antaisi Tullille merkittävän uuden valvontatehtävän, josta Tullilla ei ole aikaisempaa kokemusta eikä vaadittavaa erityisosaamista.

Valtiovarainministeriö toteaa, että laissa sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta on säädetty Energiaviraston tehtävistä kansallisena sääntelyviranomaisena. Viraston tulee mm. varmistaa, että sähkö- ja maakaasuverkkojen haltijat sekä muut sähkö- ja maakaasualan yritykset noudattavat kansallisesta ja unionin lainsäädännöstä johtuvia velvollisuuksiaan sekä seurata sähkö- ja maakaasuverkkojen haltijoiden, sähkön ja maakaasun toimittajien, asiakkaiden sekä muiden sähkö- ja maakaasumarkkinoiden osapuolten asemaa ja vastuita koskevien säännösten täytäntöönpanoa. Maakaasumarkkinalakia taas sovelletaan maakaasun ja nesteytetyn maakaasun maahantuontiin, vientiin, siirtoon, jakeluun, toimitukseen ja varastointiin. Energiavirasto valvoo myös maakaasumarkkinalain ja sen nojalla annettujen lupapäätösten noudattamista.

Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esitys vaikuttaisi johtavan jossain määrin Tullin ja Energiaviraston tehtävien, vastuiden ja toimivallanjaon päällekkäisyyteen maakaasun tuonnin valvonnassa ja tätä kautta epäselvään oikeustilaan näiltä osin. Tullin ydintehtäviin kuuluu tavaroiden maahantuonnin valvonta, mutta esityksen mukaan valvonta ei tässä tapauksessa kohdistuisi tuontiin, vaan jakelu ja siirtoverkon tai käsittelylaitoksen haltijan toimintaan.

On hyvä todeta myös se, että Tulli on yleensä muidenkin kansallisten tuontirajoitusten ja -kieltojen osalta vastuuviranomainen vain tuontia tai vientiä koskevien säännösten valvonnan osalta. Esityksen jatkovalmistelussa tulisikin pyrkiä yhdenmukaistamaan sääntelyä muun tuontirajoituksia ja -kieltoja koskevan kansallisen lainsäädännön kanssa ja selventämään Energiaviraston ja Tullin tehtäviä ja vastuita maakaasun maahantuonnin valvonnassa.

Tulli on jo aikaisemmin lain valmistelun aikana tuonut esiin oman hyvin varauksellisen suhtautumisensa esityksessä ehdotetun kaltaisen valvontaroolin ja -vastuun osalta ja todennut muun muassa, että alkuperää todentavien asiakirjojen aitouden varmistaminen vaatisi EU:n kaasualan toimijoiden omien käytänteiden, sopimusten ja käytettävien todistusten hyvää tuntemusta, jota Tullilla ei ole. Valtiovarainministeriö on saanut tutustua Tullin tässä asiassa laatimaan lausuntoluonnokseen ja tukee siinä esitettyjä näkökantoja.

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan jatkovalmistelussa tulisikin edelleen vakavasti harkita Energiaviraston nimeämistä lain säännösten valvonnasta vastaavaksi viranomaiseksi Tullin sijasta. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan Energiaviraston sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain ja maakaasumarkkinalain mukaiset vastuuviranomaistehtävät antavat sille parhaat edellytykset tämänkin esitetyn lain säännösten valvontaviranomaiseksi. Joka tapauksessa lain valvontaa koskevien säännösten jatkovalmistelu tulisi tehdä tiiviissä yhteistyössä Tullin kanssa.

Osastopäällikkö, ylijohdaja

Terhi Järvikare

Neuvotteleva virkamies

Jere Lumme

VN/14219/2024-VM-13

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: